

REORGANISAREA
ȘCOLELOR PRIMARE

LUCRU MANUAL

și

PRACTICA AGRICOLĂ ÎN ȘCOLELE PRIMARE

DE

G. P. SALVIŪ

G A L A Ţ I

Tip. și Legătoria Th. C. Dimitriadi str. Brașoveniei No. 72

1901

REORGANISAREA ȘCOLILOR PRIMARE (LUCRU MANUAL ȘI PRACTICA AGRICOLĂ ÎN ȘCOLILE PRIMARE)

„De même que l'eau, l'idéal humain cherche son niveau: il tend à se réaliser dans toutes les parties du monde, sinon de la même manière, puis qu'il lui faut s'accommoder aux milieux différents, du moins suivant une méthode analogue et conformément aux mêmes principes“

Elisée Reclus

Reorganizarea școlilor primare este o cestiune, care ocupă de câți-va ani, mereu, opinionea publică de la noi. După o experiență de vre-o trei decenii, s'a văzut că vechea stare de lucruri, în care se găsea școla primară — cum de alt-fel și întregul învățământ din România — nu mai corespunde timpului, în care ne aflăm, nu mai corespunde nouilor necesități și mai cu samă necesităților specifice ale țerei noastre. Organizarea, ce se dăduse învățământului nostru, nu fusese o organizare proprie ci transplantată „telle quelle“ în starea în care se găsea la popoarele din occident, cari aveau o cultură de secole, altă viață și alte necesități. De alt-fel, nici nu se putea în alt chip, dată fiind graba, cu care trebuia să se organizeze un stat ca al nostru, în care totul trebuia de făcut. În fine, de și cu ore-cari greutate, o reformă a învățământului nostru s'a făcut de jos până sus. Se pare însă că învățământul nostru nu și-a găsit nici acum, forma

Biblioteca Jud. C-ța
Nr. Inv. 203847

cea mai potrivită, în care se p^otă rem^ânea pentru un period măcar mai scurt de c^ît cel trecut, forma în care el să-și p^otă atinge mai bine ținta lui. De aceea lumea n^ostră cere pe t^ote tonurile să se facă o nouă reformă, o reformă radicală. T^otă lumea se arată nemulțumită, ba încă indignată de r^odele date până acum de învățămⁱntul nostru. Vorbesc. bine înțeles, de lumea aceea, care p^ote să-și arate nemulțumirea. Nu se scie însă nimic de ce crede lumea aceea, care nu p^ote să-și arate părerile sale în ac^êstă privință.

A fost de ajuns ca un an. doi de secetă să se abată peste țara n^ostră și t^otă lumea de mai sus să caute...cauzele desastrului. Cine este marele vinovat al acestui desastru?... Cine?... s'a întrebat de mⁱi de orⁱ ac^êstă lume. Și după multă căutare, criminalul a fost în fine găsit. El este, de data ac^êsta, de genul feminin: este șc^ola. Dar care anume șc^olă? s'a întrebat mai departe, lumea n^ostră. R^espunsul a fost iarăși găsit: șc^ola n^ostră primară și *mai cu samă* șc^ola rurală. Aici a zăcut tot r^eul!

Dacă țara a sărăcit cu totul, dacă datoria ei a crescut înspăimⁱntător, dacă bugetele ei se încheie cu deficite pe fie-ce an mai mari, dacă pămⁱntul s'a săcătuit și nu mai produce nimic, dacă alcoolismul se întinde mereu, dacă funcționarismul a crescut îngrozitor, dacă salariile funcționarilor noștri s'a^u m^arit ca în nici o țară din lume, dacă... etc. etc. de vină este șc^ola rurală, pentru că absolventul rural nu mai iubește munca pămⁱntului, pentru că el n'a învățat agricultura raționată în șc^ola primară, pentru

că nu i s'a dezvoltat acolo gustul pentru agricultură. meserie. economie,... etc. etc. și aversiunea pentru alcoolism, funcționarism, etc. etc. Și s'a criticat ast-fel tot ce se atinge de șc^ola rurală, ajung^êndu-se la încheeri f^orte stranii, până la aceea bună-^oră că: cauza degenerării poporului român sunt învățatoriⁱ sătesci!

După ce încep^etura tuturor relelor a fost ast-fel găsită, a^u început să curgă l^ec^urilor. Și l^ec^uurile curg mereu. Și chiemați și nechiemați al^ergă la patul bolnavului... și familia lui este nevoită să asculte t^ote l^ec^uurile propuse, chiar și pe cele mai superstițioase și ridicole.

Ast-fel, pentru că s'a zis că în șc^ola rurală se învață prea multă carte, se face prea multă teorie, de aceea s'a venit îndată cu l^ecul: să se restrîngă cartea în șc^ola rurală, să se învețe carte cel mult două ore pe ȕi, iar restul: lucru manual, grădinărie, practică agricolă. etc.

Să vedem însă dacă cultura poporului român, dacă sciința de carte s'a întins la el așa de mult. dacă acest popor a ajuns la nivelul altor pop^ore, cu care îi place adesea să se compare. Cum? Ajuns-am noi ore la apogeu în ac^êstă privință? Ajuns-am la starea de saturație, de obesitate intelectuală, dacă pot ȕice ast-fel, pentru ca să facem un popas, sau mai bine. un pas înapoi?

Orⁱ bi^eta statistică ce ne răspunde?

Ea ne răspunde că, în Elveția, de ex. la 100 de locuitori, găsim abea 2 inși cari să nu aibă sciința de carte. Dar la noi? O! la noi, din 100 de locuitori, abea dacă sci^u 8. Și dacă sc^ă-

dem pe locuitorii orașelor, cari mai toți știu carte, atunci ne rămâne că, între 100 de țărani, poți abia vom găsi 2-3, cari să știe ce-va carte, dacă putem s'o numim și pe acesta știință.

Iată cum stă la noi știința de carte!

Cultura țerei noastre o putem asemăna unei piramide foarte înaltă, dar foarte ascuțită și cu o basă așa de îngustă că mai degrabă are aparența unei trestii, sau mai drept, a unui paiu. ... pe când cultura țărilor din apus este ca o piramidă a cărei basă este așa de largă că se întinde peste totă suprafața țerei. Așa fiind faptul, se înțelege ușor ce traînicie și influență poate avea cultura noastră și de ce: diferența dintre pătura din vârful piramidei noastre culturale și cea de la baza ei, sau mai bine, din afara bazei, este așa de... piramidală!

Când așa stă la noi, știința de carte, ce fel de propunere este aceea, care cere imperios restrângerea învățătorei la sate? „Trebuie redus învățămîntul rural, la minimum posibil de cunoscinți (citire, scriere, socoteală), care să nu reclame mai mult de două ore pe zi, iar restul să'l petrecă pe teren, în lucrări agricole sau în ateliere școlare“. (Vezi *Învățămîntul primar*, No. 11, an. VI, articolul „O veste bună“).

C'est une proposition hardie, trop hardie! Așa veste n'am fi dorit să mai auzim nici odată! E curios cum se găsesc oameni cari să dea soluții pentru alții, iar la dinșii nu s'aun gândit nici odată!

Da! nu avem cultură!

Avem o armată, care nu se deosebește întru nimic de armatele statelor celor mai civilizate și

mai bogate. O parentesă: Staționam odată în fața parcului municipal din Galați. Mai multă lume admira un atelaj de patru cai, pe doi dintre cari stăteau câte un soldat călare ca la echipajele regale: era un brek militar. Întréga familie a unui domn ofițer (tatăl, mama și 3 copilași) venise la un magazin de mode. Când întréga familie s'a așezat pe bănci și echipajul a plecat, cine-va din mulțime a exclamat: „Ah! ce frumos e să fii ofițer! Te duci la cazarmă în trăsură, te întorci în trăsură, te plimbă pe contul statului, pe sub nasul și în admirațiunea tuturor!“.

Câte reflecțiuni nu mi-a sugerat atunci această privelisce! M'am gândit atunci câte brekuri de acestea va fi având armata noastră, câte parale costă ele, etc. M'am gândit apoi de ce, pe la noi, în văgăunele satelor, nu avem măcar nisce ghiociuri rele, cari să tîrască la școlă, copiii desculți de prin cătunele depărtate de centrul școlar, cari trebuie să străbată noroiul până la genunchi, pe distanțe de kilometri!

Avem edificii, cari rivalisază cu cele din occident.

Avem telegraf și telefon. Parentesă. În privința telefonelor am întrecut, poți, și statele occidentale. În scurtă vreme, dacă va merge treaba cum s'a început, nu va mai rămânea comună rurală, care să nu aibă telefon. Cunosco o mică comună, care are telefon, iar școlă stă într'o dărămătură, fostă magasie a unei case boeresci, în care copiii își mută băncile din loc în loc, în timp de plöe. Ca o ironie a sorții, liniile telefonice (în jud. nostru) se inauguraun pe când ță-

ranii cereaŭ păpușoi de la stat. La o inaugurare de acestea, țărani, cari erau față, când au auŭit vorbind și cântând în cutia din părete, își făceaŭ cruce și dădeaŭ busna afară, îngroziți ca de dracu; iar nóptea, strejării n'au voit să mai dormă ca de obicei. În primărie. Asta, póte, din cauza preamarei lor familiarisărți cu cultura occidentală!

Avem multe lucruri frumoase, pe cari le au popórele culte dar numai un lucru, pe care-l au ele, nu-l avem noi: n'avem cultura așa de larg respândită în massa poporului de la țară, ca la ele. Țărani noștri n'au nici noțiunile cele mai elementare, necum cunoscințele necesare, ca să înțelegă așa numita civilisație a țerei nóstre. De aceea el pare strein în țara lui, de aceea este rutinar și nu vrea în ruptul capului să schimbe sistemul seŭ de cultură a pămîntului, nu vrea să credă în nimic și remâne indolent, passiv, fatalist, cu vechile sale deprinderi orientale.

Lucrul nu este de loc tot ast-fel pentru acei cari au urmat măcar cât de puțin o școlă primară.

S'a acusat școlă rurală că n'a produs nimic. Acesta este o afirmație gratuită, ca să nu dic de rea credință: Dacă începem să vedem și pe la sate, căsuțe mai higienice și mai drăguțe, mindire pe paturi, ogradă curată, un traiu și o hrană mai omenescă, acestea nu le vedem de cât la tinerii, cari au urmat școlă primară; ceil'alți dorm tot pe rogojină sau pe scândurile góle, cu porceii și cu vițeii în casă.

Cine au cumpărat întâi pluguri de fier? Cine vin la conferințele cercurilor culturale? Cine se arată bucuroși a adopta cu lăcomie tot ce e nou?

Cine plécă acum cântând în armată?

Absolventul rural!

Dar va întreba cine-va: Pentru ce rezultatele acestea se observă în așa mică măsură?

Pentru motivul fórte simplu că copiii țeranilor au beneficiat de școlă în o măsură tot așa de mică!

Dacă astă-đi. după aprópe patru decenii de școlă, când de bine de rău, mai avem cite-va localuri de școlă și totuși: din 686 000 copiii de la sate, în virstă de școlă, abea au locuri în școlă 160.000, adică nici a 4-a parte, ce trebuie să fi fost acum 15-20 de ani?... Orî gospodarii de a-đi nu pot fi de cât scolarii de atunci!

Cred că, din cele de până aici, resultă destul de clar, pentru orî-ce om inteligent și de bună credință, că ceea ce-i trebuie țeranului nostru în primul rang, este măcar școlă elementară.

* * *

Acum, dacă ni se permite să ne arătăm și noi părerile asupra reorganisării școlélor primare și în deosebî asupra lucrului manual și a practicei agricole în aceste școle, am spune că, cea mai bună reformă ar fi aceea care să se gândescă la mijlócele cele mai eficace, ca: *toți copiii țeranilor să póta capeta instructiunea elementara, în mod efectiv*; iar nu aceea, care, preconisază reducerea cunoscințelor elementare, în școlă rurală, la o nimica tótă, transformând școlă rurală în atelier, grădină de zarzavat și mai sciú eŭ ce, ... și întinđend pe bietul inv-

țător în o miie de părți, ca să nu mai poată face nimica bun!.... Am mai spune că cantitatea de materii p^ote remănea cea de a-đi, dar cursurile să se reducă la patru ani, ca și la oraș: Atât în privința duratei cât și a materiilor să nu fie nici o diferență între cele două școle.

Va đice cine-va, p^ote, că un învățător sau doi, la țară, n'ar putea pridiidi materiile făcute de cei patru institutori de oraș. Să se înmulțască treptat numărul învățătorilor! Să se pună școla rurală pe picior de egalitate cu cea urbană! Măcar în această privință, satele să fie egale cu orașele! De alt-fel, mie mi se pare că pentru institutori e prea puțină muncă; iar pentru noi, chiar în starea actuală a lucrurilor, nu-i prea greu.

Să mergem mai departe: După absolvirea celor patru ani, atât copilul de la oraș cât și cel de la țară, să mai facă *un curs obligator de doi ani de aplicații practice*.

Aceste aplicații practice vor consta: la țară, din lucrări manuale, iarna; grădinărie, albinărit și practică agricolă, primăvara și vara, cu dezvoltarea cunoscințelor teoretice de agricultură, creșterea vitelor, etc. potrivit necesităților reclamate de regiunea în care se găsește școla rurală. La oraș, aceste cursuri practice vor consta din lucrări manuale cu dezvoltarea cunoscințelor teoretice privitoare la meserii, comerț și viața de oraș.

Cursurile practice să fie predate de omeni speciali; iar cele teoretice de învățători și institutori în anumite ore și zile a săptămânii.

Numai aici, la cursurile de aplicații practice să începă diferențierea între copilul orașanului și al săténului, precum și între acei din regiuni diferite.

Acei cari vor absolvi *cu mare distincție*, cursurile elementare, atât de la oraș cât și de la sat, să aibă drepturi egale la trecerea lor prin concurs, în școlele secundare, dacă dispun și de mijloce materiale; iar toți cei-l-alți să fie obligați a urma *cursurile de aplicații practice*, de pe lângă fie-care școlă elementară de la oraș sau sat.

Acei cari termină cu distincție, cursul de doi ani, de aplicații practice, pot trece în școlele speciale de meserii și agricultură, cari trebuie să existe cel puțin câte una de fie-care fel, în or-ice județ și cari să se deosebescă după necesitățile specifice ale fie-cărui oraș sau regiune rurală.

Nimeni nu va putea intra în aceste școli, de cât după terminarea de doi ani a cursului de aplicații practice, de pe lângă școlele elementare.

Acei cari, din diferite cause sau împrejurări, nu vor putea intra în aceste școli speciale de practică, pot intra ca ucenici pe la prăvălii sau ateliere particulare, iar cei cari vor remănea pe lângă casa părintescă, vor urma școlele complementare, sau cele superioare,*⁾ cari vor continua să întrețină și să desvolte cunoscințele căpătate

*⁾ In ultimul moment citesc că ministerul cultelor și instrucțiunei publice a dat o ordonanță ca consiliul inspectorilor să pregătescă până la Martie, programa de studii și ocupații profesionale pentru **școlele primare superioare**, iar până la Iunie, să hotărască centrele unde e nevoie de înființarea acestor școle.

în cei șese ani. Cu modul acesta vor fi și ei mai culti și mai buni bunii gospodari ca cei de a-și.

Cu sistemul actual, lucru manual prevăzut în programă (două ore pe săptămână) stă numai pe hârtie, pentru că nu toți învățătorii sunt maeștri speciali de pălării, coșuri, strungărie, tâmplărie, etc. și pentru că spera acela de 100% nu se dă și nu se poate da la toți după merit. S'au expus lucrări manuale la vre-o câte-va conferinți generale, ca să se vadă, cari învățători merită să obțină sporul. Din 15-20, cari meritaau, nu se puteau pune pe listă de cât cincă, pentru că nu erau mijloce pentru mai mulți. Și am vădut atunci, cum un învățător, care fusese prin Transilvania și se specializase în împletitură de pae, nuele, cartonaj și care fusese și decorat, n'a putut totuși figura pe listă și n'a obținut sporul de cât după ce a reclamat ministerului!....

Să ne punem însă în ipotesa că sporul s'ar da la toți și că toți învățătorii s'ar pune să se specializeze în o branșă manuală potrivită cu localitatea, unde se găsește. Ne întrebăm atunci: Póte el cu adevărat să se ocupe atât de serios cu lucrul manual, fără ca iuvățămintul elementar, partea pur didactică, să nu sufere? Alt-fel, la urma urmei, ce-ar valora 2-3 ore pe săptămână? Cam cât ar câștiga copiii în atâta timp?

Nici scopul gustului pentru lucru manual, pe care vrea să-l infiltreze programul actual, nu se atinge, de óre-ce gustul pentru o artă nu se inspiră cui-va cu cârpeli: el se inspiră prin obiecte lucrate în adevăr cu artă. Alt-fel, rid și țeraniă despre aceste încercări copilăresci, pe cari

părinții copiilor le numesc cu drept cuvint, jucării și de aceea nu le iaă de loc în serios

Se dice că pe la unele școli, lucrul manual ar fi progresat fórté mult. Fie-ne permis a crede că pe acolo se face prea puțină carte, care rămâne pe al doilea plan. Insoțiam odată, în Dobrogea, pe un d. revisor școlar (institutor din București) în inspecție. Când am ajuns la un coleg, l-am găsit stând jos pe postamentul catedrei și mocoșind la o coșniță: era așa de absorbit că nici n'a observat când am intrat noi. Copiii, prin bănci, se ocupaă și ei cu te mieri ce,... și acesta într'o oră, care nu era de loc destinată pentru lucru manual. Învățătorul era însă fórté considerat pentru interesul ce-și punea în predarea lucrului manual.

Așa se întâmplă cu dexteritățile acestea: pe unele locuri cu musica, pe aiurea cu lucrul manual sau cu gimnastica. Când vine revisorul în inspecție, numai începe îndată a-i scóte înaintea, obiecte de lucru manual,... și se încinge o discuție fórté aprinsă asupra importanței acestui obiect,... orî il întâmpină cu cântoce sau cu producțiunii gimnastice,.. și revisorul rămâne încântat atât de încântat că nici nu mai are timp să se ocupe de partea pur didactică, pe care de alt-fel o presupune, fără îndoială, tot așa de bună. Și ast-fel aceste trei dexterități servesc multora de mijloc pentru a produce o ilusie, un prestigiu că școla merge de minune, dar atâta tot. De la o vreme, s'a capetat atâta slăbiciune pentru ele, iă întâi de acestea te întrebă cine-va, când îți cntră în școlă.

La urma urmelor, dacă se observă că progresul didactic lasă de dorit, se ia în considerație că se face ceva cu lucrul manual și... trece. Dacă se observă că nu se prea face lucru manual, gimnastică și musică, se scuze că se ocupă mai mult cu partea didactică și iar trece; dar de multe ori n'avem nici una, nici alta, bună,.... pentru că lucrurile n'au ore-cum o sancțiune, o responsabilitate bine stabilită și nici nu sunt așa compatibile.

Lucrurile s'ar petrece cu totul alt-fel, dacă am avea un curs deosebit de aplicații practice, cu maestru deosebit și cu o responsabilitate bine stabilită. Atunci s'ar lucra ce-va serios în acest curs de doi ani; obiectele acelea s'ar căuta să se desfășoare într'un chip ore-care și țeranul, respectiv orașanul, cât și copiii, vădând un folos real și imediat, ar lua și ei lucrurile în serios și nu le-ar mai taxa cu epitetul de jucării și copilării, ca până acum.

De alt-fel, principiul modern, care a transformat industriile și modul de producțiune al tuturor statelor civilizate și care s'a aplicat și în știință, este divisiunea muncii, specializarea, și nu e rău să se țină samă și aici de acest principiu, măcar cât de puțin.

Cursul acesta de aplicații practice, începând la etatea de 12 ani a copilului, după absolvirea cursurilor elementare și durând 2 ani, se și poate, ore-cum, îndeplini cu putință, pentru că atunci copilul despune și de o forță fizică necesară și de un grad de inteligență formată de studiile făcute,.... și chiar dacă ar rămânea pe lângă casa părintească, numai cu aceste *două cursuri obli-*

gatorii (elementar și de aplicații practice) încă îi va fi mai ușor să trăească în lume și să se facă un bun gospodar. Pentru că se nu se uite un lucru: chiar dacă am avea școli speciale regionale de practică, ale căror cursuri nu vor fi obligatorii, de sigur, ca cele preconisate de noi, tot nu se va face mare ispravă, pentru că nu-î poți lua cu-de-a sila, pe toți copiii din țară să-î bagi în aceste școle, lucru de alt-fel imposibil și din alte cauze, ca: insuficiența de locuri, etc. Apoi sunt ore cari meserii, cari se pot învăța perfect de bine în aceste cursuri de doi ani, ca: coșăria, fringhieria, rogojinăria, tinichigeria, etc. Și astfel, prin introducerea acestor cursuri de doi ani, **obligatorii**, de aplicații practice, pe lângă școlile elementare, nu va mai rămânea în țara acésta un singur copil, care să fi urmat școala elementară și să nu scie absolut de loc nici un meșteșug, macar cât de puțin!

Bărbații de bine ai țerei aceștia să cugete, dacă, acésta propunere conține o utopie sau o idee realizabilă și folositore.

Cu sistemul actual însă ce rămâne? Copilul rămâne de mic cu deprinderea de a încerca multe și a nu termina nimica. Importanța acestui curs *obligator* de doi ani de aplicații practice reesă însă și mai mult când se va face asupra grădinăriei, pomăritului, albinăritului, sau practicei agricole, pentru acei cari ar rămânea plugari numai cu aceste cursuri. Pentru că să nu se piérdă din vedere: aceste cursuri de aplicații practice vor varia de la o regiune la alta și de la un oraș la altul, după necesitățile ce ar reclama mai mult localitatea respectivă.

Biblioteca Jud. G-ja
Nr. Inv. 203847

Și realizarea acestui sistem nu cere, cine știe ce mijloace și cheltueli. Un maestru special de practică, care ar putea fi remunerat de comună, o sală adăoasă sau care poate chiar și există pe lângă unele școli mai sistematice, cum cunosc câte-va, un petec de pământ pentru o grădină de zarzavat sau de practică agricolă.

Elevii acestui curs de aplicații practice ar putea întreține cu maestrul lor. o înțregă grădină de zarzavat, care pe unele locuri există chiar în sat, dar se lucră de Bulgari [cum este chiar în comuna mea Smulții (C'ovurlui)] tocmindu-se pentru lucrările mai grele și ómenii cu ziua.

Vedeam în „Gazeta Săteanului“ o propunere, a d-lui Ciurcu, mi se pare, care susținea că pentru scóterea țeranului român din rutina, cu care lucră pământul, își cresce vitele și își ține gospodăria, ar trebui ca statul să așeze în fie-care sat, câte un Român din Transilvania, căruia să i se dea o bucată de pământ, pe care să-și stabilă gospodăria și să-și întocmăscă o mică fermă, care să servă de model țeranilor. Dacă idealul acesta s'ar realiza vre-o dată, atunci nimeni n'ar putea fi mai bun maestru al cursurilor de aplicații practice la agricultură și crescerea vitelor etc. de cât acel mic fermier.

Cu sistemul actual ce se alege din practica agricolă pusă în program? S'a dis că comunele să cumpere o jumătate de hectar pentru grădina școlei, dar comunele n'a cumpărat mai pe nicăeri, pentru că lucrul n'a fost sancționat, nu s'a hotărât categoric prin lege și pentru că primarii dic că de ce să profite învățatorul? Dacă chiar

s'ar cumpăra, ce credeți că ar dice țeranii vedându-și copiii puși la muncă în grădina învățatorului? Ar dice că mai bine să muncă la casa lor și nu i-ar mai da la școlă. Fără să-i mai punem la muncă, s'a întâmplat casuri, în cari părinții și-a scos copiii din școlă și i-a băgat la grădină, ca să muncă „la parte“ cu Bulgarii în grădinării.

Lucrurile se schimbă însă când cursurile ar fi obligatorii și produsele școlei s'ar vinde și ar rezulta un folos real imediat cât de mic și pentru elevi.

Repet: Să nu se scape din vedere că în doi ani consecutivi de lucru manual sau grădinărie, etc. copiii ar învăța binișor aceste lucrări.

Să venim la școlile elementare de fete. Fetele vor urma de la 7-11 ani aceleași cursuri elementare ca și băieții, școlile putând fi mixte, iar unde trebuința va reclama și separate. De la 11-13 ani vor urma și ele un curs de aplicații practice, cari vor consta din lucru de mână. puțină croitorie, crescerea gândacilor, reparatul hainelor, torsul și țesutul mecanic, gătirea bucatelor, etc. având maestră specială. Odată cu aceste aplicații practice li se vor preda și óre-cari cunoscinți teoretice speciale sexului lor: economia domestică, igiena copiilor, etc. cari cunoscinți se vor putea preda de învățătorii sau învățătoarele de la cursul elementar (respectiv institutorii sau institutóarele) în anumite óre și zile ale săptămânii.

Absolventele cu mare distincție de la cursurile elementare vor trece imediat prin concurs, în școlile secundare, dacă vor avea și mijlocele materiale, atât cele de la oraș cât și cele de la sate; iar absolventele cu distincție a cursurilor de aplicații,

vor trece în școlile profesionale, cari vor fi cel puțin câte una în fie-care județ.

Școla de aplicații practice pentru fete se poate însărcina și cu pregătirea mâncării pentru cantinele școlare, în centrele unde necesitatea va reclama. Rolul acestei școle ar fi de mare importanță în această privință mai cu samă la orașe, unde cantinele au un mare viitor.

Unde punem apoi, regenerarea prin ele, a vechilor industrii casnice de la țară!

Se scie că au apărut resbóe mecanice sistematice, mici mașini de scărmanat și de tors. Chiar în starea actuală se găsesc pe lângă unele școle primare, resbóe mecanice „România“ Ei bine, dacă fie-care școlă de aplicații practice pentru fete s'ar aprovisiona cu un resboiú de acestea (bine înțeles, unde necesitatea locală ar reclama), cu o mașină de scărmanat și de tors, etc. cari sunt eftine și practice, am vedea reînviind ca din pământ vechile industrii casnice, nu însă în starea lor primitivă, ci modernisate, conform timpului în care trăim.

Acei cari au țipat și țipă contra țerancelor că și-au părăsit frumósele ocupații casnice de altă dată, au pierdut din vedere care să fie cauza. Causa este destul de evidentă: este aceea care în occident a făcut pe femei să intre în fabrică, alătura cu bărbatul ei, unde câștigă de dece ori cât ar câștiga a casă cu industriile ei manuale migălóse și fără spor. Causa este mașinismul modern, care a reformat toate industriile.

Cu sistemul vechiú de tors și țesut, un metru de pânză costă pe țeranca română de cincî ori

mai scump de cât dacă l-ar cumpăra gata, fără considerația încă că țeranca, date fiind mijlócele ei barbare de lucru, nici odată nu va reuși să lucreze așa de fin și dacă mi-î permis a spune, nici așa de solid. Când femeea poate câștiga muncind cu ziua, mult mai mult, de cât muncind în casă a fost natural să părăsască stativile și cicăricul.

Trebue modernisată industria noastră casnică.

Și nu se poate modernisa de cât când țerancele vor avea în mijlocul satului, sub ochii lor, cursurile de aplicații practice pentru fete, bine întocmite pe lângă școlile elementare.

Școlile profesionale speciale fiind aședate în orașe, unde nu pot merge toate fetele de țeran, nu vor avea o influență așa de repede, nici așa de întinsă, absolut asupra tuturor fetelor de la țară, în ceea ce privesce regenerarea industriilor și ocupațiilor lor casnice. Pentru că se nu se uite un lucru: chiar dacă am avea școli profesionale speciale pe regiuni, ale căror cursuri nu vor fi obligatorii, de sigur, ca cele preconisate de noi, tot nu se va face mare ispravă, pentru că nu le poți lua, cu de-a sila, pe toate fetele din țară să le bagî în aceste școle, lucru de alt-fel imposibil și din alte cause ca: insuficiență de locuri, etc. Apoi sunt ore cari ocupațiuni practice, cari se pot perfect de bine învăța în aceste cursuri de doi ani, și ast-fel, prin introducerea acestor cursuri de doi ani, obligatorii, de aplicații practice pentru fete, pe lângă școlile elementare, nu va mai rămânea în țara acésta o singură fată, care să fi urmat școla elementară și să nu scie absolut de loc nici o ocupație casnică, măcar cât de puțin.

Pe ici, colo, a început să se vadă pe la țară, câte un mic industriaș care și-a cumpărat o mică mașină de scărmanat sau de tors. Țerancele a-lérgă bucuróse cu lâna. Ce-ar fi când, pe lângă șcôla elementară a statului ar fi un adevărat atelier cu câte-va mașini? Țerancele ar scărmana și ar tórce acolo, împreună cu ficele lor, cari ar urma cei doi ani de cursuri practice, și-ar duce sulul lor urzit gata și l-ar țese acolo, în resboiul mecanic. Satele s'ar umple de pânză și țeseturi: n'am mai vedea pe țeranî cu cămeși de americă și cit, america ar remânea peste hotare și baniî țeranilor în țară.

N'avem destule cuvinte a spune că înființarea celor doi ani de cursuri de aplicații practice, pe lângă șcôlele elementare este tot atât de necesară la sate ca și la orașe, unde luxul, desfrăul și trândăvia, aceste trei viții capitale cari au ucis civilizațiile bătrâne ale Grecilor și Romanilor, s'au încuibat de mult și de unde, cu tóte acestea, se strigă mereu că țeranul este leneș și bețiv.

Când numai absolvenții și absolventele cu mare distincție ai cursurilor elementare vor avea dreptul să se presinte la concursul șcôlelor secundare —și se scie că cei privilegiați, în mod excepțional de o inteligență deosebită, nu sunt așa mulți— și când prin urmare, marea majoritate a absolvenților cursurilor elementare va fi obligată să urmeze doi ani, cursurile de aplicații practice de pe lângă șcôlele elementare, atunci: de voe, de nevoe, atât fiul bogatului, cât și al săracului, atât al săténului cât și al orașanului, va trebui dic: „bon gré, mal gré“ să se obicnuéscă cu o-

cupațiile manuale și practice; iar nu ca astă-dî, când tocmai cei mai slabi de inteligență dar mai tari în protecție, copleșesc pe cei cari, n'au de cât inteligența, cu care i-a înzestrat natura.

* *
*

Să nu se credă că prin înființarea de cursuri de aplicații practice pe lângă fie-care șcôla elementară de la oraș sau de la sat, s'ar face de prisos înființarea șcôlelor profesionale (regionale) de meserii, grădinărie, agricultură, etc. nu,..... căci dacă un popor nu póte trăi fără absolut nici o industrie mică, fără miclele meserii, fără ocupații casnice și de mică gospodărie, tot așa nu póte exista fără marile industrii perfecționate, fără agricultură sistematică, cari nu se pot avea de cât prin înființare de școli speciale.... și tocmai atunci aceste școli speciale și-ar recruta de aici, mai bine (din șcôlele de aplicații practice de pe lângă șcôlele elementare) contingentele lor formate și îndrumate gata pentru o specializare și o perfecționare mai mare.

Apoi dacă-i vorba să discutăm pentru cari din aceste două feluri de școli, posibilitatea înființării este mai ușoră, nu vom hesita a spune chiar de la început că a celor dintăi, având în vedere crisa prin care trecem, și care pare a fi luat óre-cum un caracter de permanență.

A înființa în fie-care județ, cel puțin câte o șcôla specială de agricultură, una de meserii și una profesională de fete: cu localuri, cu profesori, cu terenurile și uneltele necesare (ideal, pe care partidul liberal îl întrupase încă de rîndul trecut,

în lege) este a încărcă, la cheltueli, **budgetul țerei**, cu încă câte-va **deci** de milioane, ceea ce, cu **totă** buna voință a partidului liberal, în situația în care ne găsim, nu se poate, și încă pentru mulți ani.

Orî, cauza permanentei crizei, ce ne bîntue. se **ține** că ar fi, în mare parte, lipsa **desevirșită** de meserii, de cunoscinți agricole, etc. rele, cari nu se pot remedia de cât prin școlî practice. Cum însă idealul școlilor practice speciale (pe regiuni) nu-l putem avea încă pentru mulți ani, nu numai din cauze pur financiare ci chiar și pentru **cuvîntul** că este o reformă prea uriașă, mijlocul cel mai ușor de a produce, pe nesimțite, o schimbare în felul nostru de ocupații practice, cu rezultate mai mici, dar imediate, nu ne rămîne altul de cât înființarea acestui curs de aplicații practice pe lângă școlile elementare rurale și urbane, reducîndu-se, la cele dintîi, cursurile elementare teoretice de la 5 la 4 ani.

Cît ar costa așa numita școlă de aplicații practice (căci în realitate nu este o școlă deosebită) de pe lângă școlile elementare?

Un maestru special, care poate fi un bun lucrător de la oraș, sau un absolvent al unei școle de meserii, poate fi retribuit, cu cel mult 500 de lei anual și un profit ore-care din obiectele vîndute. Pentru atelier se poate face o atenanță pe lângă școlă, dacă nu există deja o sală, pe unele locuri, orî se poate găsi o casă cu chirie, care la țară nu poate fi mai mare de 100-150 lei anual. Încă 2-300 de lei, acum la început pentru ceva instrumente și școlă este înființată.

La Sulina există o școlă de muzică instru-

mentală pentru copii, care a cântat și la jubileul M. S. Regelui. Cu ocazia excursiunii, ce învățătorii și institutorii județului Tulcea au făcut (1894) la Sulina, am vedut cum elevii acelei școle, ca să se pôtă întreținea, se ocupa și cu fabricarea unor mici rogojinî, pe cari le vindeau în port cu 25 de bani, bucata, pentru corăbii și vapore. Din venitul acestora și ore-cari cotisații, balurî etc. plăteau localul, un maestru de muzică (500 de lei anual, mi se pare), haine și întreținere.

În comuna Luncavița (Tulcea) unde eram învățător. era o mică fabrică de coșuri ordinare, pentru cules porumb sau păstrat marfă. unde lucrau 10—15 lucrători armeni, câte 3—4 coșuri pe di de fie-care, cari se vindeau regulat la Brăila cu 50—80 de bani bucata și aduceau patronului un venit neto de 150—200 de lei lunar.

Am spus că sunt unele meserii ca: coșăria, rogojinăria, tinichigeria, frînghieria, etc. cari se pot învăța perfect de bine în două ani și unele chiar în mai puțin. Școlă de aplicații practice poate deci renta chiar de la un an și ast-fel cu un mic ajutor din partea comunei, existența ei este asigurată fără nici o cheltuélă pentru stat. De alt-fel, statul plătind întreținerea învățămîntului elementar teoretic din fie-care comună, e foarte logic ca și comuna să facă un sacrificiū pentru învățămîntul practic, ale cărui rezultate se pot vedea imediat.

Societatea agrară din Bucuresci, de curând înființată. își propune prin statutele sale, dezvoltarea agriculturii și a micelor industrii agricole prin înființare de școlî practice. Când această so-

cietate își va lua desvoltarea sa, ea p^ote fi de mare ajutor pentru cursurile n^ostre de aplicații practice.

In intrervalul de doi an,i cât dur^oz^o aceste cursuri, copiii pot înv^oța cât în 4-5 an*i* prin atelierelor particulare, unde se scie c^o ei sunt maltratați mai r^ou ca animalele și unde, cea mai mare parte din timp o petrec d^oducind copiii patronilor sa*u* c^out^ond potl^oge prin gun^oe, etc.

S'a d^ois c^o țeranul român nu iubesc meseriile. Ac^osta este iar^oși o alt^o afirmație. gratuit^o la adresa lui. El nu și d^o copiii la meserii pentru cuv^ontul f^orte simplu c^o, afar^o de atelierelor particulare, a c^oror bun^oitate am v^oduț-o, nici nu are unde-i da, aiurea.

Din 17 absolvenți din anul trecut, ai școl^oi la care funcționez și c^oror le recomand^osem tot anul: meserii și iar meserii, la școl^oa de meserii din Galați n'a putut nici unul înc^opea din cauza lipsei de locuri, (abea a reușit unul la școl^oa de meserii din Iași și unul la școl^oa normal^oă din Galați, cei-l-alți sta*u* a cas^o). Și doar Galații e un oraș mare, cu o veche școl^oă de meserii, dar pe care județul a creduț de cuviință s'^o dea în exploatarea unui ore-care Fernik, care are o fabric^oă de pir^one, numai și numai ca să scape de ore-cari ch^oltueli. Și ast-fel, în vara anului 1900, ac^ost^oă școl^oă n'a putut să mai prim^oesc^oă nici un elev, aș^o de bine ce-i organizat^oă! Ce trebuie să fie prin cele-l-alte orașe?

In t^ot^o țara p^ote sa fie, dac^oă nu m^o înșel, 5-6 școl^oe de meserii, pentru 6 milio^one de omeni, în timp ce: în t^ote capitalele de județ, ba înc^oă